

מטעמי תורת זילים

חג הפסח – מעלת אכילת המצה בפסח

התורה ציוותה כמה פעמים על אכילת מצה בחג הפסח שנאמר "שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכְלוּ" (שמות יב, טו) וכן שנאמר "מַצּוֹת יֹאכַל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים" (שמות יג, ז) וכן שנאמר "אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָךְ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי בּוֹ יִצְאֶת מִמִּצְרָיִם" (שמות כג, טו) ועוד שנאמר "וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאֶרְבַּע עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לֵה': וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת יֹאכַל" (במדבר כח, טו - יז) וגם שנאמר "לֹא תֹאכַל עֲלֵי חֶמֶץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֵי מַצּוֹת לַחֶם עֲלֵי כִּי בַחֲפֹזוֹן יִצְאֶת מִצְרָיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מִצְרָיִם כִּי כָּל יָמֵי חַיֶּיךָ" (דברים טו, ג) והצטוו על שמירתן של המצות שנאמר "וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַמַּצּוֹת" (שמות יב, יז). ואמרו על כך רבותינו כי מצות אכילת המצה נפלאה וסודה רם ונישא וגבוה למעלה (פלא יועץ לר' אליעזר פאפו ערך פסח ד"ה והנה בחג הקדוש).

ויש להתבונן, מה המעלה הגדולה של אכילת המצות בחג הפסח שהתורה ציוותה את ישראל לאוכלם מידי שנה?

אכילת המצה בליל חג הפסח היא תיקון לחטא עץ הדעת

עץ הדעת שאכל ממנו אדם הראשון היה חיטה (גמי ברכות דף מ ע"א לפי ר' יהודה, גמי סנהדרין דף ע' ע"ב לפי ר' יהודה, תיקוני זוהר' תיקון טז דף לא ע"א ד"ה מאי חלה, זוהר פרשת בלק דף קפח ע"ב ד"ה יואי בעית' ינוקא, זוהר פרשת עקב דף ערב ע"א ד"ה ובמוץ ותבן דחטה, ימאמר חיקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ב סוף פרק ב, 'מגלה עמוקות' פרשת שלח לך ד"ה מה שנתנו חז"ל, **ונרמז בפסוק "טוב העץ למאכל"** (בראשית ג, ה) **שהראשי תיבות שלו הם גמטריא התיבות 'בחטה היה'** (תורת נתן וליקוטי ממהרח"ו דף ח ע"ב ד"ה טוב העץ למאכל). **ואף על פי שחיטה היא סוג של שְׁבֻלַת** (ייד יהודה' על 'מאמר חיקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ב סוף פרק ב אות יח), **היא היתה נקראת אז בשם 'עץ' מחמת חוזק נטיעתה** (מאמר חיקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ב סוף פרק ב) **וגובהה הרב מאוד** (ייד יהודה' על 'מאמר חיקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ב סוף פרק ב אות יח) **שהיה כמו ארזי הלבנון** (בראשית רבה' טו, ז) (להרחבה על עץ הדעת שהיה עשוי מחיטה ראה מאמרינו לפרשת תרומה - 'מעלת כבוד הלחם').

עץ הדעת גידל עליו לחם (יצמח דוד' למחבר שו"ת 'בית דוד' פרשת בראשית ד"ה ונראה שז"י בגמי' למה נברא) **שיצא מוכן מן הארץ** (ארץ החיים' לר' אברהם חיים הכהן על התהלים קד, טז ד"ה יהי פסת בר בארץ, 'מגלה עמוקות' פרשת ויצא ד"ה ויקח מאבני המקום) **כמו שהתמר והתפוח יוצאים כיום מן הארץ ונאכלים כמו שהם חיים** (אלשיך הקדוש' בראשית ג, יז ד"ה ועל ענין העונש ד"ה והוא כי בהברא). **עץ זה היה נקרא בשם 'דעת' על שהוא נותן דעת לאדם** (עפ"י רש"י ברכות דף מ ע"א ד"ה שאין התינוק) **ושעל ידו אפשר היה להבחין בין טוב לרע, לכן היה נקרא "עץ הדעת טוב ורע"** (בראשית ב, ט) (עפ"י רש"י סנהדרין דף ע' ע"ב ד"ה שאין התינוק). **וכך היה גם עם אדם וחווה שלא היה להם השכלה להבחין את ההפרש שיש בין איש ואשה, עד אשר אכלו מעץ הדעת ואז הבינו שהם ערומים והתבוששו זה מזה** (יבניהו' למחבר 'בן איש חי' על מסכת סנהדרין פרק שמיני דף ע' ע"ב ד"ה שאין התינוק). **ועל ידי אכילתם נברא בעולם גם כוח השטן, והיצר הרע נכנס באדם** (ישער המלך' לר' מרדכי מוולקטש שער השביעי פרק ג ד"ה ובאתי להזהיר בענין המצות) **שהרי ה'סטרא אחרא' מעורב בלחם ומתברר באכילה ויוצא בפסולת** (עפ"י 'דברים אחדים' להחיד"א דרוש ד' לשבת הגדול דף יז ע"ב ד"ה יורה טעם בכל דור ודור' מהארי"י ז"ל).

כאשר המצה שְׁמוֹרָה מן החמץ (בני יששכר' מאמרי חודש ניסן מאמר ד דרוש ה ד"ה והנה עוד קראו בזוהר) **היא באה לתקן את חטא אדם הראשון** (מדרש תלפיות' ענין מינין שבלולב ד"ה יטעם לקיחת' בשם לקט יוסף. ראה 'בן יהודה' מסכת ברכות דף מ ע"א ד"ה רמ"א גפן היה). **כי החמץ מתנפח בהכנתו ואחוז בו הרוח ואויר העולם הזה מצד הסטרא אחרא, ולעומתו המצה נשמרת מאוד ומיד כשנותנים מים על העיסה אין מניחים אותה לְתַפּוֹחַ וכך לא שולט בה אויר העולם הזה והסטרא אחרא** (ליקוטי הלכות' לר' נתן חושן משפט ב' אפוסטרופוס ג אות ג). **ונמצא כי החמץ הוא בחינת עץ הדעת טוב ורע** (עפ"י 'ליקוטי הלכות' לר' נתן יורה דעה ב' חדש ד, ז) **חטא אדם הראשון וזוהמת הנחש** (ליקוטי הלכות' אורח חיים ב' סעודה ג אות ב) **ואילו המצה שכנגדה היא קִדְּשָׁה מוחלטת ללא ערבוב של דבר אחר** (עפ"י 'ליקוטי הלכות' לר' נתן יורה דעה ב' חדש ד, ז), **מאכל מבורר ומזוכך מחטא אדם הראשון וזוהמת הנחש** (ליקוטי הלכות' אורח חיים ב' סעודה ג אות ב) **ואכילתה קְדוּשָׁה מאד** (ליקוטי הלכות' לר' נתן יורה דעה ב' פסח ט, ב, עפ"י 'ליקוטי הלכות' אורח חיים ב' סעודה ג אות ב) (להרחבה בענין החמץ והסטרא אחרא ראה מאמרינו לפרשת מצורע - 'איסור חמץ בימי הפסח').

כל המצות שציוה ה' לעשות בליל הפסח מיוסדים על מה שהגיע לאדם הראשון (טור ברקת' לר' חיים הכהן תלמיד מהרח"ו בהקדמה ד"ה והענין בקיצור נמרץ) **לתיקון פגמו** (תפארת שלמה' לשבת הגדול דף קי ע"א ד"ה ועתה בני שמע), **כמו אכילת המצה העשויה מחיטה המהווה תיקון לחטא אדם הראשון** (תפארת שלמה' לשבת הגדול דף קי ע"א ד"ה ועתה בני שמע, ירע קודש לר' נפתלי צבי הורוביץ מרופשיץ בחלק המדרש דף כט ע"א ד"ה במדרש משכו. וראה ישער המלך' לר' מרדכי מוולקטש חלק שני שער השביעי פרק ג ד"ה 'ובאתי' שיכוון לתקן חטא עץ הדעת גם בקניית החטים להכנת המצה). **לכן צריך לכוון באכילתו לתקן את עוון עץ הדעת** (חיים ראשי' לר' חיים פלאגי דף ע"ב דיני מוציא מצה אות ד ד"ה באכילתו). **ומטעם זה פורסים את המצה האמצעית בליל פסח לשניים, להורות על 'עץ הדעת טוב ורע' ועל כך שישאר רוצים לקבל רק את חלק הטוב** (אהבת יהונתן' לר' יהונתן אייבשיץ על הפטרת יום א של פסח ד"ה ועץ הדעת הוא טוב). **וכן על אף שכל יום י"ד בניסן שבערב פסח לא אוכלים מצה, הרי שהיותר קשה הוא לאכול אותה משעה עשירית ומעלה** (ראה שו"ע או"ח סימן תע"א סעיף א) **כי אז היה זמן החטא של אדם הראשון, ואכילתו כעת תמנע את האדם מעשיית תיקון אכילת המצה בערב לתאבון** (טור ברקת' הלכות פסח סימן תע"א אות א) **כפי שהולך וממשיך דור אחר דור בכל ערב פסח עד ביאת הגואל** (טור ברקת' לר' חיים הכהן בהקדמה סוף ד"ה עוד י"ל במאמר זה).

המצה היא טהורה וקדושה ומכניעה את כוחות הסטרא אחרא

המצה היא לחם קדוש (ידברים אחרים) דרוש ד לשבת הגדול דף יז ע"ב ד"ה וזה טעם בכל דור ודור) כולה טהורה (יתפאר שלמה רמזי פסח סוף ד"ה זאת חוקת הפסח) בלי תערובות טוב ורע כלל, רק כולה טוב. לכן היא מבריחה את כל החיצונים וכפי שהיא עשתה ביציאת מצרים שנאמר "וַיֹּאמְרוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגֹת מִצּוֹת כִּי לֹא חֻמֵץ כִּי גֵרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם" (שמות יב, לט) **כלומר שה"מצות" גרשו ממצרים את כל הקליפות ותערובות טוב ורע בחינת החמץ שהיו עם ישראל במצרים** (יתפאר שלמה רמזי פסח סוף ד"ה וימחר אברהם האהלה). **המצה עושה מריבה וקטטה עם הסטרא אחרא** (זוהר פרשת פנחס דף רנא ע"ב ד"ה מצה אמאי אתקריאת, 'טור ברקת' הלכות פסח סימן תלט אות א) לכן היא נקראת 'מצה' על שם התרגום של התיבות "מִסָּה וּמְרִיבָה" בפסוק "וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסָּה וּמְרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות יז, ז) שהוא "נְסִיטָא וּמְצוּתָא" (ראה אונקלוס שמות יז, ז) (זוהר פרשת פנחס דף רנא ע"ב ד"ה מצה אמאי אתקריאת). **וכל זה אינו אלא רק במצת מצוה שנאכלת בליל הסדר** (יטור ברקת' הלכות פסח סימן תס אות ב).

לכן ישראל הצטוו לאכול מצה השמורה מן ה"חמץ" ו"שָׂאֵר" (ובני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר ד דרוש ה ד"ה והנה לבעבור זה) שיחד הם גמטריא 'עץ הדעת' (ובני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר ד דרוש ה ד"ה והנה עוד קראו) כפי שנאמר "מִצּוֹת יֶאֱכַל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לָּךְ חֻמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לָּךְ שָׂאֵר בְּכָל גְּבֻלְךָ" (שמות יג, ז) **כי על ידי אכילת מצה בליל פסח מתגלים אורות עליונים ומתבטלים המקטרגים ונחלש כוח 'הקליפות'**. לכן השתנה הלילה הזה מכל הלילות, שביכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה' כי אז יש גם לסטרא אחרא חלק מצד החמץ שבה שהרי כל לילה הוא זמן שליטת החיצונים ובעיקר עד חצות הלילה. אך בליל הסדר אין לחיצונים שלטון ואין פחד מפניהם ש'הלילה הזה כולו מצה' ואין בו 'חושך' ומתקיים "וְלַיְלָה כִּיֹּאמַר יְאִיר פְּחֹשֶׁיכָה פְּאוּרָה" (תהלים קלט, יב). וזה הטעם שאומרים בלילה הזה 'הלל שלם' כי אומרים בו "זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בּוֹ" (תהלים קיח, כד) על שהוא **כיום ממש** (ובני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר ד דרוש ה ד"ה והנה לבעבור זה).

כיון שהמצה מבריחה לכל כוחות הסטרא אחרא, לכן הזכירו את אכילתה בתחילת ההגדה בלשון ארמית "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, קל דכפין ייתי ויכול, קל דצריך ייתי ויפסח, השתא הקא לשנה הבאה בארעא דישראל, השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין" כי ארמית זה לשונם של הסטרא אחרא (ברית הלוי לר' שלמה אלקבץ פרק ששה עשר דף כז ע"ב ד"ה כן הענין בלשון התרגום). **ו'החיצונים' מבינים את הלשון הארמית** (שתי ידות לר' אברהם חזקוני פרשת נשא דף צה ע"א טור ב ד"ה ובוזה נבא לביאור. וראה רמז לכך ברשיי שמות לג, כב) **שהיא שורשם** (יערות דבש לר' יהונתן אייבשיץ דרוש ד ד"ה אך דע כי הם) **והלשון המיוחדת להם** (אלשיך הקדוש פרשת ויצא לא, מז ד"ה והנה לבן), **ובכלל זה היא עיקר לשונם של השדים והמזיקים** (שתי ידות פרשת צו דף עח ע"ב טור ב ד"ה שני אדרבא המזיקין עיקר לשונם) **והקליפות, כפי שנרמז בפסוק "וידברו הפסדים למלך ארמית"** (דניאל ב, ד) (יתולעת יעקב דף טו ע"ב ד"ה ואומר קדיש ונתקן בלשון ארמי). **ועל ידי שמזכירים את המצה בשפתם הם נכנעים יותר ויותר** (ברית הלוי לר' שלמה אלקבץ פרק ששה עשר דף כז ע"ב ד"ה כן הענין בלשון התרגום) (להרחבה על השפה הארמית ראה מאמרינו לפרשת ויצא – יסודה של השפה הארמית).

הס"מ ובת זוגו הם מידת היום והלילה שב'קליפה'. הזכר הוא מידת היום והנקבה היא מידת הלילה אשר היא קשה יותר מן הזכר, והיא המפתה את האדם לבעור על מצות קונו. **לכן עיקר אכילתה ומצותיה של המצה הוא בלילה כדי לבטל את כוח הנקבה וכל שכן את כוח הזכר. וזהו מה שנאמר "ליל שְׁמַרְיָם הוא לה"** (שמות יב, מב) **שהוא משומר מן המזיקים** (ראה גמ' פסחים דף קט ע"ב מרב נחמן). ולכן תלה הכתוב את מצות האכילה דווקא בלילות שנאמר "בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבַּב תֹּאכְלוּ מִצַּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבַב" (שמות יב, יח), וחזר וכפל את התיבה "בְּעֶרְבַב" אף שאין צורך לכך בפסוק, **וזה לרמוז ולומר שענין אכילת המצה והמניעה מאכילת חמץ הוא בעיקר עבור הלילות שאז הוא שלטון 'הקליפה' מצד הנקבה שהיא קשה ורגילה יורדות עד מוות. ובפרט שחג הפסח תמיד חל מט"ו עד כ"א לחודש ניסן שאז הוא התמעטות הירח הגורם להתגברות הקליפות** (יבעלי ברית אברם לר' אברהם אזולאי זקנו של החיד"א פרשת בא על הפסוק 'שבעת ימים מצות תאכלו') (להרחבה בענין הירח והקליפות ראה מאמרינו לפרשת וילך - יסמיכת יהושע בן נון).

הכנת המצה צריכה שמירה גדולה והרחקה מפני כוחות החיצונים

כיון שהמצות מכניעות את הסטרא אחרא ועל ידי כן אין המקטרגים יכולים על ישראל, **לכן צריך לעשות לעצת הבצק של המצות שמירה גדולה מפניהם שלא יהיה לחיצונים' שום דבקות בה חס ושלוש**. ועל זה נאמר "וַיִּשְׁמְרְתֶם אֶת הַמִּצּוֹת" (שמות יב, יז) כמו שעושים שמירה מפני הגזלנים והחמסנים הבאים אל האדם להורגו ולקחת את נפשו וכל אשר לו – **כך היא שמירת המצות מפני החימוץ** (ייסוד יוסף פרק פד ד"ה ושמרתם את המצות, יקב הישר לר' צבי הירש קאיינדנור פרק פט ד"ה והואיל והדבר כן) **משעת הקצירה, כדי שלא יהיה לסטרא אחרא שום אחיזה בה כלל**. ודבר זה הוא חובה בכל המושבות בין בארץ ובין בחוץ לארץ, בין בזמן בית המקדש ובין בזמן הזה שאין בית מקדש וקרבת פסח, כי לעולם הסטרא אחרא ובפרט הנקבה עושה את פעולתו ומבקשת לאחוז במצה שדוחה אותה, ולכן צריך להיזהר בה מאוד (יבעלי ברית אברם לר' אברהם אזולאי פרשת בא על הפסוק 'שבעת ימים מצות תאכלו'). **ומי שאין לו מצה משומרת בליל הסדר כי לא שם לבו לכך, הרי הוא סימן שגם נפשו אינה מטהרת ואינה משומרת מהסטרא אחרא אלא רק מעט בסוד הנפש** (יטור ברקת' לר' חיים הכהן תלמיד מהר"ו סימן תפב אות א).

מטעם זה כל פעולה שעושים במצות צריך לעשות 'לשם מצוה' כמו מדידת הקמח והמים, הלישה והאפייה. ועל ידי זה מבריחים את 'הקליפות' ושורה רוח קדושה עליהן (ספר זכירה לר' זכריה סימנר דף נז ע"א ענין פסח ד"ה 'כתבו המקבילים' בשם המקובלים). ויש נזהרים כשהולכים וחוזרים משאיבת המים למצות, לדבר עם כל אדם רק בלשון הקודש "כִּי עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהם בְּפִתְיָ וְשָׂאוּ" (במדבר ז, ט) (יקב הישר לר' צבי הירש קאיינדנור פרק פט ד"ה ובהגיע העת לילך וד"ה יואם הוא איש וד"ה יוטוב מאדי) ולא מדברים עם שום גוי. וגם אם התחילו לדבר

עמו לא ממשיכים בדברים ומקצרים מה שיוכלו (ייסוד יוסף' לרבו של מחבר 'קב הישר' פרק פד ד"ה ויעמידו המים). וגם רוחצים את ידיהם קודם שאיבת המים. והיו נוהגים בעבר לקחת כלי קטן ושואבים עמו את המים מהבאר, וכשמוזגים לכלי גדול היו סופרים בשפיכה את כל עשרים ושתיים האותיות (קב הישר' פרק פט ד"ה ובהגיע העת לילך' וד"ה ויאם הוא איש' וד"ה 'וטוב מאד') **שפיכה ראשונה אומרים א' שפיכה שניה ב' וכן הלאה ג' ד' ושאר האותיות** (ייסוד יוסף' פרק פד ד"ה ויקח כלי קטן) **וזה כדי להמשיך את קדושת האותיות של התורה אל תוך המים**. ומקפידים שהכלים ששואבים ומוזגים לתוכם יהיו נקיים מכל לכלוך (ייסוד יוסף' פרק פד ד"ה ובהגיע העת' וד"ה ויעמידו המים, קב הישר' פרק פט ד"ה ובהגיע העת לילך' וד"ה ויאם הוא איש' וד"ה 'וטוב מאד').

והיו נוהגים להעמיד את המים שהביאו במקום נקי שאין שם שום לכלוך וסרחון חס ושלום. ולכסותם במטפחות נקיות בלי שום לכלוך (ייסוד יוסף' לרבו של מחבר 'קב הישר' פרק פד ד"ה ובהגיע העת' וד"ה ויעמידו המים, קב הישר' לר' צבי הירש קאיינדור פרק פט ד"ה ובהגיע העת לילך' וד"ה ויאם הוא איש' וד"ה 'וטוב מאד'). **וגם בעת נשיאתם לבית היו מכסים את המים, כדי שלא יהיו מגולים** (ייסוד יוסף' לרבו של מחבר 'קב הישר' פרק פד ד"ה ובהגיע העת' וד"ה ויעמידו המים) **כי הגילוי הוא מצד הנחש והסטרא אחרא**. וטוב מאוד שלא תיגע אשה נדה במים הללו (ייסוד יוסף' לרבו של מחבר 'קב הישר' פרק פד ד"ה ובהגיע העת' וד"ה ויעמידו המים, קב הישר' לר' צבי הירש קאיינדור פרק פט ד"ה ובהגיע העת לילך' וד"ה ויאם הוא איש' וד"ה 'וטוב מאד'). **וכן שלא תלוש את הבצק של המצות** (ישער המלך' לר' מרדכי בחלק שני חלק א ואמרתם זבח פסח פרק ה ד"ה) וגם נכון להזהיר וראה שם שבשל כך בצקה של שרה אמנו נפסל כשבאו האורחים. והביא שם עוד מעשה על אשתו, **ויש נוהגים שהיא גם לא תיגע ב'מצת מצוה' לאחר האפיה** (יכף החיים' לר' יעקב חיים סופר או"ח סימן תנה אות טז). **וחלק מהשימור של המצה מפני הסטרא אחרא הוא שלא יתעסק בה ולא יאפה אותה גוי** (יטור ברקת' הלכות פסח סימן תס אות ב, 'זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר שלישי יום ארבעה עשר דף צא ע"א ד"ה ועפ"י האמור מצאנו).

על ידי המצה יצאו ישראל מהסטרא אחרא אל תחת כנפי השכינה

כאשר ישראל היו במצרים הם היו משועבדים תחת ממשלת הסטרא אחרא (פירוש 'עץ החיים' על טעמי המצוות מצוה קנח ד"ה טעם המצה הזאת) **עמקי הקליפות** (יאור החמה' על זוהר פרשת ויצא דף קנו ע"א ד"ה לאינון דמתעכבי) **וכל זמן שהיו משועבדים שם בחומר ובלבנים בתוך הקליפות הם היו אוכלים חמץ** (לב אריה' לר' אריה לייב האשקי על מגילת איכה אות ז). **לכן כאשר הקב"ה רצה להוציאם ממצרים ולקרובם אליו** (זוהר פרשת ויצא דף קנו ע"א ד"ה פתח רבי חייא) **הוא אסר עליהם את אכילת החמץ** (לב אריה' לר' אריה לייב האשקי על מגילת איכה אות ז) **והמחמצת, שהם כנגד הס"מ והלילי' (יאור החמה' על זוהר פרשת תצוה ד"ה ידדה איהו מהרמ"ק) ובחינת 'אלהים אחרים' (זוהר פרשת ויחי דף רכו ע"ב ד"ה בפסח על התבואה).** וכך נאמר להם **"שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֶת בֵּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבְּתוּ וְשָׁאֵר מִבְּתֵיכֶם כִּי כָל אֶכֶל חֲמֵץ וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבַעִי"** (שמות יב, טו) **וכן נאמר "בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ בְּעָרְב תֹּאכְלוּ מִצַּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֲדָשׁ בְּעָרְב: שְׁבַעַת יָמִים שָׁאֵר לֹא יִמְצָא בְּבֵתֵיכֶם כִּי כָל אֶכֶל מִחֲמֻצַּת וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִעֵדֶת יִשְׂרָאֵל בְּגֵר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ: כָּל מִחֲמֻצַּת לֹא תֹאכְלוּ כָּל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מִצּוֹת"** (שמות יב, יח - כ).

אז הקב"ה נתן לישראל לאכול את המצה כדי להיכנס בחלק השכינה (זוהר פרשת ויחי דף רכו ע"ב ד"ה תו בפסח) **הנקראת בעצמה 'מצה'** (מראית העין' להחיד"א על גמ' פסחים דף קב ד"ה והיה זה על השכינה). **כי השכינה נגלית כל העת על ישראל לשמירתם מהמזיקים ולהוציאם מ'בית האסורים' ולשומרם במשך כל שבעת ימי השבוע שהעולם מתנהג בו, וכן היא המצה שניתנה לישראל למשך שבעה ימים שנאמר "שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ"** (שמות יב, טו). **ולכן לחם המצה נקרא 'לחם עזוני' שנאמר "לא תאכל עליו חמץ שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכְל עֲלָיו מִצּוֹת לָחֶם עֲזוֹנִי"** (דברים טו, א) **לפי שהיא כנגד השכינה אשר עומדת בפרץ לפני המשחיתים למנוע אותם מבוא בדמם של הצדיקים, עבוד שהמקטרגים הללו הם הגורמים את העזוני כי 'לוקחים' את הלחם הניתן מהשכינה. ומצה זו ניתנה לישראל על ידי השכינה כנגד שאגת הס"מ וקול הנחש** (בית מועד' לר' מנחם רבא דרוש שלשה ועשרים דף קכט ע"ב ד"ה ואמנם למה אי"כ לא אסרה התורה), **ועל ידה נכנסו תחת צל כנפי השכינה** (יאור החמה' על זוהר פרשת ויצא דף קנו ע"א ד"ה לאינון דמתעכבי מהרמ"ק).

ישראל החלו לאכול מצה בליל חמשה עשר לחודש ניסן על מנת להורות שיצאו מתחת רשות החמץ ונכנסו תחת רשות כנפי השכינה שהיא המצה שנאמר **"בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ בְּעָרְב תֹּאכְלוּ מִצַּת"** (שמות יב, יח) (פירוש 'עץ החיים' על טעמי המצוות מצוה קנח ד"ה טעם המצה הזאת). **ובאותו ליל שימורים כשיצאו ישראל ממצרים היו מחלקים זה לזה מצה ואומרים "כָּל דְּכַפֵּינִי יִיתִי וְיִכּוֹל", כלומר 'כל רעב יבוא ויאכל'. וכן אומרים בכל שנה ושנה בערב פסח, לא מפני העניים שהרי אינם באים בעת ההיא לסעוד, אלא להורות על העבר כי 'חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים' (מתוך הגדת פסח) (ב'רית הלוי' לר' שלמה אלקבץ פרק ששה עשר דף כו ע"א ד"ה 'ומצאתי כתוב' והוא על פי כתב יד שראה שכן אמרו ביציאת מצרים). ואומרים **"הָא לְחֵמָא עֲנִיָא"** כאשר **"עֲנִיָא"** גמטריא 'סמא' ל' כדי לבטלו, **"דִּי אֶכְלוּ אֲבָהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם"** במקור טומאת ערוות הארץ. **והצטוו לאכול מצה על מנת לבטל את הס"מ ולהיכנס תחת כנפי השכינה**. לכן אותיות מ"צ שבתביבה 'מצה' עם הכולל יוצא גמטריא 'סמא' ל', וישראל שניצולו ממנו נכנסו תחת רשות השכינה שהיא אות ה' בתביבה 'מצה'. ואז **"כָּל דְּכַפֵּינִי" שהוא אדם 'רעב' כי היצר הרע לוהט ולוחם בו, "יִיתִי וְיִכּוֹל" מצה שהיא מבטלת את יצר הרע הס"מ וכל פמליה שלו** (ישמחת הרגלי' להחיד"א דף יב ע"ב ד"ה ודרך הרמז אפשר).**

כשיצאו ישראל ממצרים הם לא ידעו את עיקרי וסוד האמונה בקב"ה (זוהר פרשת תצוה דף קפג ע"ב ד"ה כך כד נפקו) **והיו אדוקים בסטרא אחרא** (יצמח דוד' פרשת ויקרא ד"ה 'טעם אחרי' מילקוט חדש' בשם הזוהר). **לכן ה' ציוה אותם לפרוש מהחמץ** (זוהר פרשת תצוה דף קפג ע"ב ד"ה כך כד נפקו) **ולאכול את המצה שהיא מצד הקדושה ועל ידי כן יהיה להם רפואה ויידעו וכירו בגדלותו של הקב"ה** (יצמח דוד' פרשת ויקרא ד"ה 'טעם אחרי' מילקוט חדש בשם הזוהר) **בסוד האמונה** (זוהר פרשת תצוה דף קפג ע"ב ד"ה כך כד נפקו) **ויתקרבו אליו יתברך** (זוהר פרשת ויצא דף קנו ע"א ד"ה פתח רבי חייא). **ומצה זו שאכלו היתה מצת מצוה של ליל פסח** (עפ"י יטור ברקת' לר' חיים הכהן תלמיד מהר"ח' הלכות פסח סימן תס אות ב), **שאינו בה שמץ סטרא אחרא ופסולת, ועל ידי כן הם עלו במדרגה עליונה וגופם התקדש לקבל את התורה הקדושה** (דברים אחדים' דרוש ד' לשבת הגדול דף יז ע"ב ד"ה וזה טעם בכל דור ודור). ואחרי כן אמר להם הקב"ה שהם יכולים לאכול את החמץ במשך השנה וכבר לא יזיק להם

(זוהר פרשת תצוה דף קפג ע"ב ד"ה כך כד נפקו), וציוה אותם להקריב תמץ בחג השבועות הראות כי שוב אין כוח בסטרא אחרא שלטו בהם (יצמח דודי פרשת ויקרא ד"ה יטעם אחרי מילקוט חדש בשם הזוהר. ראה זוהר פרשת ויצא דף קנו ע"א - ע"ב ד"ה תו הוה אמר).

ישראל הצטוו בכל שנה ושנה לקיים "שְׁבַעַת יָמִים שָׁאֵר לֹא יִמָּצָא בְּבִתְיָכֶם" (שמות יב, יט), כיון שימים אלו הם ימי שמחה שבהם עלו ישראל לגדולה ויצאו משיעבוד של הסטרא אחרא במצרים. לכן כל אדם צריך להראות את עצמו בן חורין במשך אותם שבעה ימים מכל שאור וחמץ שהם כנגד כוחות הסטרא אחרא והיצר הרע, וכמו שהיה אז ביציאת מצרים. וישראל שומרים בכל שנה ושנה את אלו הימים שעלו בהם לגדולה כשנכנסו לתוך רשות השכינה הקדושה, ומקיימים "שְׁבַעַת יָמִים מִצֹּת תֹּאכְלוּ" (שמות יב, טו) (זוהר פרשת בא דף מ ע"א ד"ה והיינו דאמר ד"ה למלכא ד"ה כהאי גוונא) כי המצוה לאכול מצה בפסח הוא זכרון לדורי דורות על שיצאו מרשות אלהים אחרים ונכנסו בסוד האמונה (זוהר פרשת בא דף מא ע"א רעיא מהימנא ד"ה פקודא בתר דא). וימים אלו שונים משאר ימות השנה שאין לישראל צורך לפרוש בהם מהחמץ ולהראות את עצמם בני חורין ממנו (זוהר פרשת בא דף מ ע"א ד"ה והיינו דאמר ד"ה למלכא ד"ה כהאי גוונא) (להרחבה בעניין הפרישה מהחמץ בימי הפסח ראה מאמרינו לפרשת מצורע - יאסור חמץ בפסח).

סגולת המצה להגן על האדם כל השנה מפני המזיקים והמקטרגים

ה' ציוה את ישראל לאכול בפסח את המצה שהיא לחם הרפואה בכדי להצילם מידי החיצונים והמקטרגים ושרי מעלה, וכן משוּנְאֵי יִשְׂרָאֵל הגשמיים בעולם הזה (זכר דודי לרי דוד זכות ממודינא מאמר שלישי דף קג ע"ב ד"ה ולהצילנו מן החיצונים). וכל הזהיר באכילת מצה כתיקונה ניצול מכל מְרַעֵין בְּיָשִׁין ורמז לכך בפסוק "כִּי מִכֹּל צָרָה הַצִּילְנִי וּבְאֵיבֵי רַגְלָתִי עֵינַי" (תהלים נד, ט) שראשי תיבות "מִכֹּל צָרָה הַצִּילְנִי" הוא 'מצה'. ואם יאכל את מצת המצה לשמה בשמחה, נכון לבו ובטוח שבוודאי לא יאונה לו שום נזק באותה השנה. ואכילתה מועילה ממש כמו רפואה (סגולות ישראל מערכת מ אות פא) לנפש הישראלית (יטור ברקתי הלכות פסח סימן תנג אות א, ולקוטי הלכות לרי נתן חלק אורח חיים ג ראש חדש ו אות יח), כי על ידי שניצול מהחמץ נכנע היצר הרע מכל צד ואופן בשבעת ימי הפסח, ושוב הוא לא יוכל להרים ראש בכל שאר ימות השנה (אלה המצות על טעמי המצוות לרי משה חאגיז מצוה יט ד"ה נחזור לענין). וכך על ידי שאכל את 'לחם הרפואה' בשבעת ימי הפסח יכול האדם לאכול אחר כך חמץ כפי שירצה, ולא יתחמץ לבבו לעולם (לקוטי הלכות לרי נתן חלק אורח חיים ג ראש חדש ו אות יח) ולא יזיקו (יאר החמה) על זוהר פרשת תצוה דף קפג ע"ב ד"ה וחמת אתוקד' מהרמ"ק).

ומלבד התועלת הקיימת בימי הפסח יש גם תועלת גדולה מאכילת המצה ביום ראש השנה (יטור ברקתי הלכות פסח סימן תנג אות א), כי 'החמץ' שהוא הסטרא אחרא מקטרג בראש השנה על אותם אלו שאכלו בפסח חמץ ולא אכלו את המצה שהיא 'לחם הרפואה' (זוהר פרשת תצוה דף קפג ע"ב ד"ה ביומא דראש השנה), לכן יש תועלת גדולה לכל אדם לענין הדין לאכול מצות ביום ראש השנה (יטור ברקתי הלכות פסח סימן תנג אות א). ומשום כך היו חכמים שנהגו לשמור מהמצות שנעשו לשם חג הפסח על מנת לאוכלם בראש השנה. וכן ראוי והגון שבראש השנה יאכלו 'מצת מצוה' בתוך הסעודה לזכרון לפני ה', כדי שיהיה להם למגן וצנינה בעדם להושיעם משופטי נפשם ולהוציא לאור משפטם, ויזכרו ויכתבו בספר חיים טובים עם כל ישראל (חיים לראשי לרי חיים פלאגי דף קז ע"א אות יוד ד"ה יעוד אני נהגי שלמד כן מהזוהר פרשת תצוה דף קפג ע"ב והעיד שכך נהג בעצמו, סגולות ישראל מערכת ק אות א בשם ר' חיים פלאגי).

כשם ששם שד"י הנכתב במזוזה עושה קטטה עם כל החיצונים הרעים השדים והמזיקים שנמצאים בשער ומבריחם, כך גם המצה מבריחה אותם מכל מקומות הקדושה ועושה עמהם מריבה (זוהר פרשת פנחס דף רנא ע"ב ד"ה מצה אמאי אתקריאת, 'ברית הלוי' לרי שלמה אלקבץ פרק יג דף כ ע"ב טור א) שסגולתה להבריח את המזיקים, כשם ששמה 'מצה' נלמד מהתיבה "וימצותא" (אונקלוס שמות יז, ז) (ראה זוהר פרשת פנחס דף רנא ע"ב ד"ה מצה אמאי אתקריאת) שהוא ענין 'מלחמה'. לכן טוב לשים מצה אחת ערוכה בכל ושמורה ותלות אותה בתוך הבית כנגד המזוזה, כדי שיהיה לו סעד להבריח את המזיקים מן הבית ולא ישלוט שם הסטרא אחרא (יטור ברקתי הלכות פסח סימן תנג אות ג, 'זכר דודי לרי דוד זכות ממודינא מאמר שלישי ליל שמורים שניה דף קד ע"א ד"ה ויהא זהיר). מטעם זה יש סגולה מגאונים קדמונים וצדיקים (סגולות ישראל מערכת ד אות כט) שאדם יוליך עמו באמתחתו כזית אפיקומן להבריח על ידו מזיקין כמו המזוזה (ספר יעובר אורח' לרי יעקב נפתלי בן יהודה מלובלין בחלק סגולות ותפלת הדרך ד"ה סגולה בחינה), או שייקח עמו לפחות דבר מה מהאפיקומן ועל ידו ינצל מן הגזלנים ויבריח 'הקליפות' מעליו (ימדרש תלפיות' ענף אפיקומן ד"ה יקח דבר מהאפיקומן). ואם אדם נמצא בים ויש רוח סערה, אז ייקח מעט מהמצה השמורה של האפיקומן וישליך לארבע רוחות הספינה וישקוט הים מזעפו (סגולות ישראל בחלק סגולות מלאכים אות יז ד"ה להשקט הים, ספר 'זכירתי' דף יח ע"ב ד"ה 'כשהולך לספינה' וכתב גם לכוון שם אגלי"א). ובכל אופן מנהג ישראל הוא להצניע חלק מהאפיקומן משנה לשנה (ספר יעובר אורח' בחלק סגולות ותפלת הדרך ד"ה סגולה בחינה) ועל ידי כך זוכים לשמירה והגנה, אמן.

הלילה הוא זמן שליטת 'הקליפות' וכוחות הטומאה, לכן קרבן הפסח היה נאכל עד חצות לילה להורות כי מכניעים אותם בזמן ממשלתם (יברית הלוי לרי שלמה אלקבץ פרק תשיעי דף טו ע"ב ד"ה וכבר ידעתם). וכן הוא האפיקומן בליל פסח שנאכל עד חצות כנגד קרבן הפסח (זכר דודי לרי דוד זכות ממודינא מאמר שלישי ליל שמורים שניה דף קד ע"א ד"ה ויהא זהיר). מטעם זה יש סגולה מגאונים קדמונים וצדיקים (סגולות ישראל מערכת ד אות כט) שאדם יוליך עמו באמתחתו כזית אפיקומן להבריח על ידו מזיקין כמו המזוזה (ספר יעובר אורח' לרי יעקב נפתלי בן יהודה מלובלין בחלק סגולות ותפלת הדרך ד"ה סגולה בחינה), או שייקח עמו לפחות דבר מה מהאפיקומן ועל ידו ינצל מן הגזלנים ויבריח 'הקליפות' מעליו (ימדרש תלפיות' ענף אפיקומן ד"ה יקח דבר מהאפיקומן). ואם אדם נמצא בים ויש רוח סערה, אז ייקח מעט מהמצה השמורה של האפיקומן וישליך לארבע רוחות הספינה וישקוט הים מזעפו (סגולות ישראל בחלק סגולות מלאכים אות יז ד"ה להשקט הים, ספר 'זכירתי' דף יח ע"ב ד"ה 'כשהולך לספינה' וכתב גם לכוון שם אגלי"א). ובכל אופן מנהג ישראל הוא להצניע חלק מהאפיקומן משנה לשנה (ספר יעובר אורח' בחלק סגולות ותפלת הדרך ד"ה סגולה בחינה) ועל ידי כך זוכים לשמירה והגנה, אמן.

<p>העלון גם לעילוי נשמת: יהודית בת ורדה רזויטה הי"ד</p>	<p>הפעת העלון גם לרשאת: יהודית שירה בת מוריה הי"ד</p>	<p>העלון השבוע גם לעילוי נשמת האיש הענו והגנוע אהוב ישראל ומסכה הרבים: ר' עזרא בן שמחה כתון ז"ל ת. נ. צ. ב. ה.</p>	<p>העלון השבוע גם לעילוי נשמת הרבנית הצדקת אשת חבר: עליזה בת יפה ז"ל ת. נ. צ. ב. ה.</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמת אשה אחרת כמחשך שנים תרים והדפיס את העלון הזה לזכר הרבים: עמרים בן אסתר ז"ל ת. נ. צ. ב. ה.</p>					
<p>הפעת העלון השבוע לזכר הנון בקיבוץ של ידידי שמואל בן אולנה הי"ד שחי וינבד יזכה אותו להקים בקרוב בית אמון בישראל בזכות תמיכתו ועזרתו בהפעת העלון</p>	<p>העלון גם לרשאת חיליות טליה אסתר בת אלינור הי"ד (לכות משפחת מזרחי)</p>	<p>העלון גם לבריאותה השלימה של הילדה יעל בת שירה אושרת הי"ד</p>	<p>העלון גם לרפואה של ציונה שושנה בת אליהו בן גינת הי"ד</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמת: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, ברטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל ת. נ. צ. ב. ה.</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמת: יוסף נחום בן אהרן ז"ל</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמת: מננה מלך בת לבית משפחת סימון ת. נ. צ. ב. ה.</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמת: אהרן בן עזיזה ז"ל</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמת: אֶרְלֵט עֲלֵיָהּ בַת פֹּרְטוּס מְסַעְדָּה ז"ל ת. נ. צ. ב. ה.</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון ושרה ז"ל אשת דוד דוד בן ישי ז"ל הנולד מרעים ת. נ. צ. ב. ה.</p>